

GUIDE

MILJÖDIPLOMERAT ARRANGEMANG

Miljödiplomera HÅLL SVERIGE RENT

Miljödiplomerat arrangemang

Miljödiplomerat arrangemang är en utmärkelse och ett stöd till arrangörer som aktivt vill minska miljö- och klimatpåverkan och vill visa det för andra. Genom aktivt arbete med miljöfrågor skapas ett mervärde för både besökare/ deltagare, sponsorer och för arrangören själv. Det viktigaste är naturligtvis att belastningen på miljön minskar.

De kriterier som Stiftelsen Håll Sverige Rent har satt upp för utmärkelsen kan liknas vid ett förenklat miljöledningssystem och ger stöd till ett strukturerat miljöarbete.

Miljödiplomerat arrangemang riktar sig till alla typer av tidsbegränsade arrangemang t ex festivaler, mässor, konferenser eller tävlingar. Bästa möjliga arrangemang med minsta möjliga miljöpåverkan

Den bärande tanken i Miljödiplomerat arrangemang är att genomföra bästa möjliga arrangemang med så liten påverkan på miljö och klimat som möjligt.

Behov

Första frågan att ställa sig är vad som behövs för att få nöjda besökare/deltagare och en nöjd arrangör? Används varor och tjänster som inte tillför arrangemanget något? Den bästa miljöinsatsen är att använda resurser och energi i så liten utsträckning som möjligt.

Optimering

Nästa fråga att ställa sig är om de varor och tjänster man använder, och som ger arrangemanget kvalitet, används optimalt och effektivt. Bra teknik och genomtänkta rutiner kan ge stora miljövinster.

Miljöanpassning

När behovet av varor och tjänster för arrangemanget är analyserat och de används effektivt kan de miljöanpassas. Genom att använda de etablerade miljömärkningarna Svanen, Bra Miljöval och KRAV kommer man långt.

Denna tankestruktur och en systematisk genomgång av arrangemanget, med hjälp av kriterierna för Miljödiplomerat arrangemang, ger arrangören bra kontroll över verksamhetens miljö- och klimatpåverkan. En effektiv energi- och resursanvändning kan dessutom ge ekonomiska besparingar.

Utmärkelsen Miljödiplomerat arrangemang

Arrangören ansöker sedan om utmärkelsen Miljödiplomerat arrangemang och får ett kvitto på sitt arbete och på att kriterierna uppfyllts. Det synliga beviset är ett diplom och rätten att använda logotypen Miljödiplomerat arrangemang, med stiftelsen Håll Sverige Rents välkända varumärke, i sin marknadsföring.

Denna guide är en första hjälp i arbetet med att miljödiplomera ert arrangemang!

Håll Sverige Rent är glada för att ni vill använda Miljödiplomerat arrangemang som ett stöd till att minska ert arrangemangs miljö- och klimatpåverkan.

Stiftelsen Håll Sverige Rent
Telefon: 08-505 263 00
E-post: miljodiplomerat@hsr.se
Webbplats: www.hsr.se/miljodiplomerat

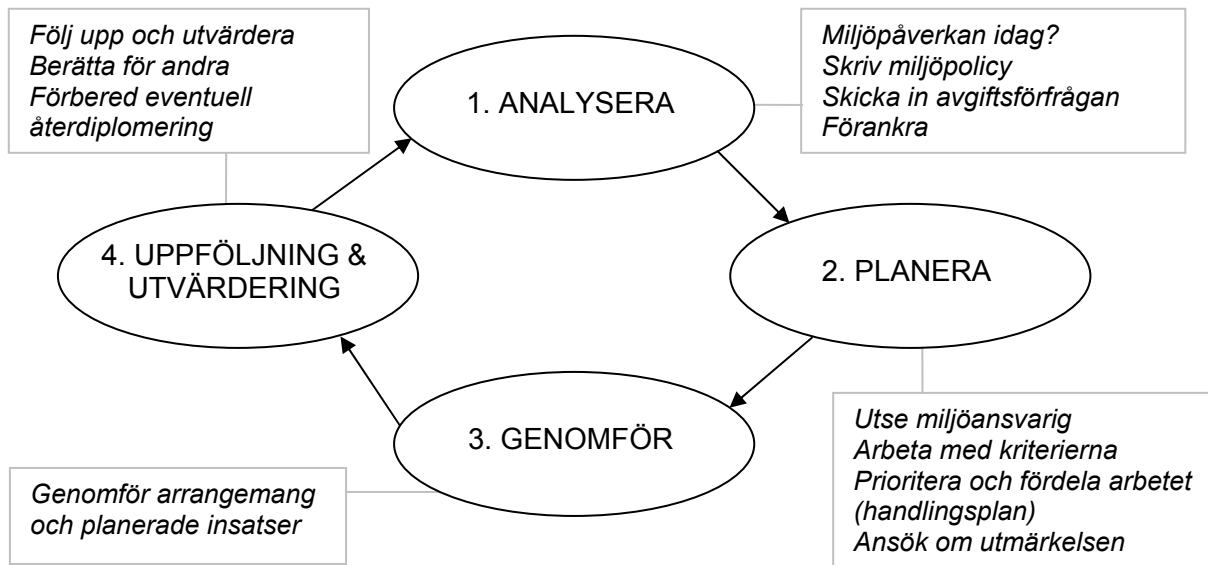
Innehåll

ARBETSGÅNG	5
1. Analysera	5
2. Planera	6
3. Genomförande	6
4. Uppföljning och utvärdering	6
5. Återdiplomering och diplomering under tre år	7
KRITERIER	8
PLANERING OCH GENOMFÖRANDE	9
1. En miljöansvarig finns för arrangemanget	9
2. Arrangemanget eller arrangören har en miljöpolicy	9
3. Ansvariga och ledning utbildas i miljöfrågor och om Miljödiplomerat arrangemang	9
4. Funktionärer ges information om arrangemangets miljöarbete och om Miljödiplomerat arrangemang	9
5. Arrangemanget följer tillämplig lagstiftning	9
6. Arrangemangets miljöarbete visas/ kommuniceras tydligt	9
7. Att arrangemanget är ett Miljödiplomerat arrangemang visas	10
8. Besökare och deltagare får information om hur de kan hjälpa till med att minska arrangemangets miljöpåverkan	10
9. Arrangemansområdet återställs i ursprungsskick	10
10. Beskriv inom vilka områden arrangemanget har den största miljöpåverkan (frivilligt)	10
11. Arrangemanget eller arrangören har en miljöplan (frivilligt)	11
12. Kommunen informeras om arrangemangets miljöarbete (frivilligt)	11
13. Krav ställs på sponsorers och samarbetspartners miljöarbete (frivilligt)	11
VAROR OCH TJÄNSTER	11
14. Användning av varor och tjänster sker på ett effektivt sätt	11
15. Krav ställs på underleverantörers miljöarbete	11
16. Kontorsmaterial samt övrigt förbrukningsmaterial är miljömärkt	11
17. Rengöring sker med mikrofiberprodukter och/ eller miljömärkta produkter	12
18. Arrangemanget erbjuder KRAV-märkta och/ eller Rättvisemärkta livsmedel	12
19. Vid köp av varor och tjänster väljs i första hand lokalt producerat	12
20. Genomgång av behovet av varor och tjänster (frivilligt)	12
21. Miljömärkt boende (frivilligt)	12
AVFALL OCH NEDSKRÄPNING	12
22. Rutiner finns för att minska den totala avfallsmängden och för att minska nedskräpningen	12
23. Arrangemangets källsortering	13
24. Det finns tillräckligt med rena och regelbundet tömda avfallsplatser, i förhållande till det väntade antalet besökare/ deltagare	13
25. Avfallet från arrangemanget tas om hand av auktoriserad mottagare	13
EL OCH VÄRME	13
26. En genomgång görs för att effektivisera arrangemangets användning av el och värme/ kyla	13
27. Arrangemangets användning av el och värme/ kyla miljöanpassas	14
28. Genomgång av arrangemangets behov av el och värme/kyla (frivilligt)	14
TRANSPORTER	14
29. Arrangemangets transporter planeras och genomförs på ett effektivt sätt	14
30. Arrangemangets egna transporter miljöanpassas	14
31. Genomgång av arrangemangets behov av transporter (frivilligt)	14
KLIMAT	15
32. En analys av arrangemangets utsläpp av klimatpåverkande gaser görs (frivilligt)	15
33. Åtgärder genomförs för att klimatkompensera arrangemanget (frivilligt)	15
VATTENANVÄNDNING	15
34. Tvätt och disk sker med miljömärkta produkter	15
35. Genomgång av arrangemangets behov av vatten (frivilligt)	15
36. Arrangemanget använder vatten på ett effektivt sätt (frivilligt)	15

HÄLSA OCH INOMHUSMILJÖ.....	15
37. Välsköta och rena hygienutrymmen finns i tillräcklig omfattning i förhållande till det väntade antalet besökare/ deltagare.....	15
38. Arrangemangets hygienutrymmen är försedda med miljömärkta hygienprodukter.....	16
39. Bullerstörningar från arrangemanget minimeras.....	16
ÖVRIGT.....	16
40. Övriga åtgärder som vidtas för att minska arrangemangets miljö- och klimatpåverkan.....	16

Arbetsgång

Arbetsgången för miljödiplomering av arrangemang är uppdelad i fyra steg enligt följande:

1. Analysera

Börja med att tänka till varför ni vill utveckla miljö- och klimatarbetet! Hur ser arrangemangets miljöpåverkan och miljöarbete ut idag? Vad vill ni åstadkomma? Använd kriterierna för Miljödiplomerat arrangemang som ett stöd för att gå igenom arrangemangets miljöarbete! Guide till Miljödiplomerat arrangemang ger stöd och besvarar de flesta frågor som uppkommer och vi rekommenderar att ni läser igenom den innan ni påbörjar ert arbete.

I en miljöpolicy beskriver organisationen vad man vill med miljöarbetet och bör därför formuleras tidigt. Miljöpolicyen ska vara väl förankrad i organisationens ledning samt känd i hela organisationen. Oavsett hur långt ni kommit med miljöarbetet är en miljöpolicy ett viktigt stöd i arbetet.

Genom att skicka en avgiftsfrågan till stiftelsen Håll Sverige Rent, via hsr.se/miljodiplomerat, får ni besked om avgiften för Miljödiplomerat arrangemang.

Avgift

Håll Sverige Rents avgift för att täcka omkostnader för arbetet med Miljödiplomerat arrangemang är ca 15 000 kr, exklusive moms, beroende av arrangemangets storlek och omfattning samt vilka tjänster ni önskar från Håll Sverige Rents sida.

Avgiften för utmärkelsen Miljödiplomerat arrangemang faktureras efter arrangemangets genomförande.

I avgiften ingår:

- stöd till ett strukturerat miljö- och klimatarbete.
- informations- och marknadsföringsmaterial:
  - arrangören mottar Håll Sverige Rents diplom Miljödiplomerat arrangemang som ett bevis på ett strukturerat miljöarbete. Diplomeringen sker före arrangemangsstarten eller invigningen efter överenskommelse.
  - användning av logotypen för Miljödiplomerat arrangemang
  - flagga (250 cm x 100 cm), banderoll (350cm x 100 cm), arrangörsknappar (avsedda för funktionärer) och roll-up för utlåning
  - stöd till informations- och pr-insatser.
- tillgång till en webb-baserad handledning. Används för funktionärer.

- nyhetsbrev 2–3 ggr/år. Med tips och inspiration kring miljöanpassning av arrangemang.
- underlag för uppföljning och utvärdering.
- tips och råd via www.hsr.se/miljodiplomerat. Mer omfattande stöd offereras separat.
- kontrollbesök. Håll Sverige Rent kan göra kontrollbesök för att säkerställa att genomförandet följer beskrivningen i ansökan. Arrangemang som inte uppfyller kriterierna fråntas sin diplomeringsstatus.

Tilläggs tjänster enligt särskild offert

Framtagning av pressmeddelande i relevant media.

Utbildningsinsatser.

Håll Sverige Rent kan efter särskild överenskommelse delta vid invigning eller under arrangemanget. Vi medverkar även gärna med andra aktiviteter. T ex med vår skräpmaskot Max i form av en stor mjuk ekorre (passar bra ihop med barn).

Papperskorgar med Håll Sverige Rents logotyp.

Förankra

Efter ledningens beslut att arbeta med Miljödiplomerat arrangemang är det viktigt att förankra arbetet i organisationen.

2. Planera

En miljöansvarig utses för att samordna arbetet.

Kriterierna för Miljödiplomerat arrangemang ger en struktur för planering och för att se vilka åtgärder som kan göras. Sätt gärna upp mål för era åtgärder, vad ni vill åstadkomma. Kriterierna ställer inte krav på nivåer eller mängder som ska nås men egna tydliga mål gör det lätt att följa upp och utvärdera åtgärderna. Ju tidigare ett strukturerat miljöarbete av arrangemanget påbörjas desto lättare blir det att planera in t ex miljöutbildning av personal, utveckla avfallshantering och miljöanpassa inköp.

Håll Sverige Rent erbjuder visst stöd och mervärde under planeringen, t ex utbildning, stöd till informations- och pr-arbete, mallar för miljökrav vid upphandling, kunskap och goda exempel.

Ansök

Sök utmärkelsen Miljödiplomerat arrangemang i god tid! Ett arrangemang som äger rum i augusti kan välja att sända in sin ansökan i mars för att ha möjlighet att använda sig av utmärkelsen Miljödiplomerat arrangemang i marknadsföring eller i kontakter med sponsorer och samarbetspartners.

Håll Sverige Rent handlägger ansökan på ett par arbetsdagar och tar kontakt med arrangören. När ansökan godkänts tilldelas arrangemanget utmärkelsen Miljödiplomerat arrangemang.

3. Genomförande

Med stödet från Miljödiplomerat arrangemang genomför ni ert arrangemang, med minskad miljöpåverkan.

4. Uppföljning och utvärdering

Uppföljning av miljöeffekterna med Miljödiplomerat arrangemang ger underlag till utvärdering och redovisning av miljö- och klimatarbetet. Alla arrangörer rekommenderas göra en uppföljning. Formuläret fylls i digitalt och laddas ned från www.hsr.se/miljodiplomerat.

Efter arrangemanget görs även en utvärdering med frågor om hur arrangören upplevt arbetet med Miljödiplomerat arrangemang och om samarbetet med Håll Sverige Rent. Svaren ger underlag till förbättring av arbetet. Utvärderingen är obligatorisk för alla arrangörer. Formulär för utvärdering av Miljödiplomerat arrangemang skickas ut av Håll Sverige Rent efter arrangemanget och fylls i digitalt. Den kan även laddas ner från www.hsr.se/miljodiplomerat.

När uppföljning och utvärdering är gjord är nästa viktiga steg att redovisa för besökare/ deltagare, samarbetspartners och sponsorer det goda arbete arrangören gjort; på webben, i informationsmaterial, i bokslut etc.

5. Återdiplomering och diplomering under tre år

För arrangörer som väljer att återdiplomera sitt arrangemang eller har tecknat treårsöverenskommelse är en Redovisning obligatorisk. Redovisningen är underlag för Håll Sverige Rents bedömning inför återdiplomeringen.

Redovisningen beskriver de insatser som planerats inför kommande Miljödiplomerat arrangemang och görs genom att ett antal frågor besvaras. Frågorna följer samma struktur som i ansökan för Miljödiplomerat arrangemang. Till detta finns även förslag på nyckeltal som kan användas, för att efter arrangemanget kunna följa upp resultaten av genomförda insatser.

För arrangörer med återkommande arrangemang kan diplomeringen omfatta tre år i följd. Inför år två och år tre använder arrangören den redovisning som beskrivs ovan. Utvärdering och rekommenderad uppföljning sker efter avslutat arrangemang.

KRITERIER

Miljödiplomerat arrangemang bygger på 40 kriterier inom åtta områden; Planering och genomförande, Varor och tjänster, Avfall, El och värme, Transporter, Klimat, Vattenanvändning samt Hälsa och inomhusmiljö.

Kriterierna ger stöd för ett strukturerat miljö- och klimatarbete och en överblick över genomförda och möjliga insatser. Mer tips och råd om hur ni kan arbeta med de olika områdena finns på www.hsr.se/miljodiplomerat.

I ansökan beskriver arrangören sitt miljö- och klimatarbete inom respektive kriterium. Uppfylls inte ett kriterium motiveras det i ansökan. Det viktiga är att aktivt arbeta för att minska arrangemangets miljöpåverkan och en vilja till ständiga förbättringar! Några kriterier är frivilliga och kan efter arrangörens bedömning lämnas obesvarade. Där ett kriterium inte är relevant för arrangemanget anges det.

Dispositionen i följande presentation följer den i ansökningsformuläret för Miljödiplomerat arrangemang.

Planering och genomförande

1. En miljöansvarig finns för arrangemanget

Att utse en miljöansvarig markerar att organisationen arbetar seriöst och långsiktigt med frågan. Den miljöansvarige bör ingå i en eventuell ledningsgrupp eller liknande och bör även vara kontaktperson för Håll Sverige Rent.

2. Arrangemanget eller arrangören har en miljöpolicy

I en miljöpolicy beskriver organisationen vad man vill med miljöarbetet. Det handlar om att formulera relevanta ambitioner och visioner på miljöområdet, utan att gå in på detaljerade mål. Miljöpolicyerna ska vara väl förankrad hos organisationens ledning samt känd i hela organisationen. Oavsett hur långt ni kommit med miljöarbetet är en miljöpolicy ett viktigt stöd i arbetet. En miljöpolicy revideras regelbundet för att vara aktuell i förhållande till verksamhetens förändring.

Miljöpolicyerna kan gälla för arrangören eller för det enskilda arrangemanget. Exempel på miljöpolicy finns på www.hsr.se/miljodiplomerat.

Miljöpolicyerna bifogas ansökan.

3. Ansvariga och ledning utbildas i miljöfrågor och om Miljödiplomerat arrangemang

Utbildning och delaktighet är viktigt för att förankra arbetet i organisationen. En utbildning bör innehålla allmän miljökunskap relaterad till arrangemangets miljöpåverkan, hur arrangören konkret kan arbeta för att minska miljöpåverkan samt om vad Miljödiplomerat arrangemang innebär. Håll Sverige Rent offererar utbildning med detta upplägg. Utbildning kan även genomföras av annan utbildare som Håll Sverige Rent godkänner. I avgiften för Miljödiplomerat arrangemang ingår tillgång till en webbaserad handledning.

Arrangören anger i ansökan hur man utbildar ledningen.

4. Funktionärer ges information om arrangemangets miljöarbete och om Miljödiplomerat arrangemang

Information och delaktighet är viktig för att förankra arbetet i organisationen. Funktionärerna bör ha en tillräcklig kunskap om miljöfrågor för att kunna hantera detta inom sitt ansvarsområde. Målet är att personal och funktionärer har kunskap för att kunna göra medvetna val vid till exempel inköp och hantering av avfall samt att kunna besvara frågor från besökare/ deltagare.

Metoder kan, förutom informationsmöte, vara miljöavsnitt i funktionärshandbok, nyhetsbrev, information på intern webbplats. I avgiften för Miljödiplomerat arrangemang ingår tillgång till en webbaserad handledning.

Arrangören anger i ansökan hur man informerar funktionärer inom arrangemanget.

5. Arrangemanget följer tillämplig lagstiftning

Arrangemanget ska uppfylla tillämpliga lagar och ha erforderliga tillstånd. Kontakta polismyndigheten samt relevanta kommunala tjänsteområden, t ex räddningstjänst, socialtjänst samt miljö och hälsa.

Arrangören anger i ansökan att man säkerställt att man följer tillämplig lagstiftning.

6. Arrangemangets miljöarbete visas/ kommuniceras tydligt

Det är viktigt att visa på det som görs i positiv riktning och ta erkännande för miljöarbetet! Tala om för besökare/ deltagare, funktionärer, media och sponsorer vad som görs före och under själva arrangemanget. Genom att visa engagemanget påverkas andra att bidra på ett positivt sätt. Metoder kan vara information på webbplats, i tryckt material som inbjudan, program etc., pressmeddelande och genom internt informationsmaterial.

Arrangören beskriver i ansökan hur miljöarbetet visas.

7. Att arrangemanget är ett Miljödiplomerat arrangemang visas

Logotypen för Miljödiplomerat arrangemang får användas före, under och efter arrangemang som godkänts av Håll Sverige Rent. Exempel på användningsområden är informationsmaterial, webbplats, annonser, inbjudan, på biljetter, programblad, offerter och upphandlingar. Mer information om logotypanvändning finns i den överenskommelse som tecknas mellan arrangören och Håll Sverige Rent.

Informationsmaterial som lånas av Håll Sverige Rent (roll-up, flagga, banderoll, informationsblad och knappar) beställs i god tid.

Stöd till informations- och pr-arbete finns på www.hsr.se/miljodiplomerat (klart i december 2008).

Ytterligare ett sätt att visa på statusen som Miljödiplomerat arrangemang är diplomutdelning i samband med arrangemanget. Detta sker efter överenskommelsen med Håll Sverige Rent.

Arrangören beskriver i ansökan hur besökare/ deltagare informeras.

8. Besökare och deltagare får information om hur de kan hjälpa till med att minska arrangemangets miljöpåverkan

Ett arrangemang är dess besökare/ deltagare. Alla sätt som underlättar att miljöanpassat ta sig till och från arrangemanget och att agera under arrangemanget bidrar till att minska miljöpåverkan. Denna information måste göras på ett lättillgängligt sätt. Metoder kan vara information på webbplats, tryckt material (exempelvis programblad), en miljöinformationsplats, öppet informationsmöte, information från speaker eller information i press.

Arrangören beskriver i ansökan hur besökare/ deltagare informeras.

9. Arrangemangsområdet återställs i ursprungsskick

Ett utomhusarrangemang kräver städning och eventuellt åtgärder för det slitage som blivit.

Där så är relevant beskriver arrangören i ansökan vilka insatser som planeras för att återställa arrangemangsområdet i ett så gott skick som möjligt.

10. Beskriv inom vilka områden arrangemanget har den största miljöpåverkan (frivilligt)

Ett viktigt steg när man önskar struktur i miljöarbetet är att göra en beskrivning av nuläget. Denna beskrivning kan ta sitt avstamp i kriterierna för Miljödiplomerat arrangemang och kan göras mer eller mindre omfattande. Man tar reda på hur verksamheten påverkar den yttre miljön, en miljöutredning. Med kunskaper om detta kan man sedan sätta upp miljömål och handlingsplaner.

Principerna för beskrivningen är att ställa frågor hur verksamheten:

- ger utsläpp till mark, luft eller vatten
- skapar avfall
- använder energi
- använder material
- påverkar djur och växter i området

Man kan även ta reda på:

- i vilka mängder det sker
- hur påverkan ser ut, vad det är som släpps ut
- vad man har gjort för att minska miljöpåverkan
- om verksamheten har inflytande på andras miljöpåverkan (indirekt miljöaspekt)
- vilka eventuella lagar och krav angående den yttre miljön som gäller för verksamheten
- om det finns situationer i verksamheten då ett nödläge för miljön skulle kunna uppstå.

Arrangörer som gjort en beskrivning av nuläget eller en miljöutredning får gärna bifoga den till ansökan.

11. Arrangemanget eller arrangören har en miljöplan (frivilligt)

En miljöplan utgår från beskrivningen av nuläget, miljöutredningen. Börja med att se vilka övriga mål i verksamheten som berör miljöfrågor och som kan föras in i en miljöplan. Formulera sedan realistiska, tidsatta och mätbara mål. Det är viktigt att ha båda långsiktiga och kortsiktiga mål. Utgå gärna ifrån frågorna nedan.

1. Vad vill vi uppnå? (Mål)
2. Hur uppnår vi det? (Åtgärd)
3. När ska vi ha uppnått det? (Tidsplan och slutdatum)
4. Vem är ansvarig för att det blir uppnått?
5. Vilka resurser krävs för att nå målen?
6. Vad blev resultatet, nådde vi ända fram? Vad behöver vi ändra på för att nå målet?

Arrangörer som gjort en miljöplan får gärna bifoga den till ansökan.

12. Kommunen informeras om arrangemangets miljöarbete (frivilligt)

Genom kontakt med relevant funktion inom den kommunala förvaltningen håller sig arrangören à jour om vad som gäller lokalt och dessutom hålls kommunen uppdaterad om de insatser som arrangören gör. Många kommuner har särskilda evenemangsenheter eller arrangörsansvariga.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva de kontakter som tas.

13. Krav ställs på sponsorer och samarbetspartners miljöarbete (frivilligt)

Att vara ett föredöme som Miljödiplomerat arrangemang kan göra det lättare att påverka sponsorer och samarbetspartners att agera för minskad miljöpåverkan. Använd den möjligheten! Finns det möjliga sponsorer med miljöprofil?! Vid sponsring med varor och tjänster; förhandla om miljömärkta alternativ!

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva vilka krav som ställs.

Varor och tjänster

14. Användning av varor och tjänster sker på ett effektivt sätt

Denna punkt ger stöd för att inköp görs till rätt antal, mängd och funktion samt att det som köps in används effektivt. Den bästa miljöinsatsen är att inte förbruka resurser oavsett om de är miljömärkta eller inte. Metoder kan vara att formulera en inköspolicy, avtal med rätt att returnera, rutiner för beräkning av mängder och dosering, jämförelse av åtgång vid tidigare/ liknande arrangemang och att välja flergångsmaterial framför engångsmaterial.

Arrangören beskriver i ansökan vilka insatser som görs.

15. Krav ställs på underleverantörers miljöarbete

Arrangören ska i möjligaste mån ställa krav på underleverantörers miljöarbete. I egenskap av beställare av produkter och tjänster kan underleverantörer påverkas att arbeta miljömedvetet. Metoder kan vara att ställa krav på att leverantörerna är miljöcertifierade eller har miljömärkta produkter och tjänster.

Arrangören beskriver i ansökan vilka krav som ställs.

16. Kontorsmaterial samt övrigt förbrukningsmaterial är miljömärkt

De etablerade miljömärkningarna Svanen och Bra Miljöval ger stöd för att välja de produkter ger minst påverkan på miljön. Förbrukningsmaterial är t ex kontorspapper, kuvert, tonerkassetter, hushållspapper,

toalettpapper, servetter, batterier, kaffefilter. För städkemikalier se punkt 17, för tvätt och disk se punkt 34 och för hygien se punkt 38.

Arrangören beskriver i ansökan ungefärlig andel material som är miljömärkt.

17. Rengöring sker med mikrofiberprodukter och/ eller miljömärkta produkter

Syfte med denna punkt är att minska och miljöanpassa förbrukningen av städkemikalier. Överdriven användning, överdosering och bruk av onödigt starka rengöringsmedel resulterar i att stora mängder miljö- och hälsoskadliga kemikalier i onödan släpps ut i vår natur. Med rätt städredskap, metoder och rätt doserat rengöringsmedel sparas såväl tid och pengar som onödig belastning på miljön. Rengöring kan ske med miljömärkta produkter eller med mikrofiberprodukter. De etablerade miljömärkningarna Svanen och Bra Miljöval ger stöd för att välja de med minst miljöpåverkan. Städredskap i mikrofiber minskar miljöbelastningen genom att mindre mängder kemiska ämnen släpps ut i naturen.

Arrangören beskriver i ansökan ungefärlig andel miljömärkta rengöringsprodukter eller om mikrofiberprodukter används.

18. Arrangemanget erbjuder KRAV-märkta och/ eller Rättvisemärkta livsmedel

Genom att erbjuda KRAV-märkta och/ eller Rättvisemärkta livsmedel minskar miljöpåverkan och arrangören visar för besökare/ deltagare miljöanpassade alternativ.

Arrangören beskriver i ansökan ungefärlig andel miljömärkta livsmedel.

19. Vid köp av varor och tjänster väljs i första hand lokalt producerat

Genom att välja lokalt producerade varor och tjänster minskar generellt behovet av transporter och den lokala anknytningen förstärks.

Arrangören beskriver i ansökan översiktligt insatser för att använda lokala varor och tjänster.

20. Genomgång av behovet av varor och tjänster (frivilligt)

Denna punkt ger stöd för att aktivt analysera behov av varor och tjänster och fundera över vilken funktion de fyller. Kan behovet eller funktionen lösas utan inköp? Den bästa miljöinsatsen är att använda varor och tjänster i så liten utsträckning som möjligt. Metoder kan vara att avstå från funktionen, att lösa funktionen på annat sätt, genom samordning, lån, hyra och återanvändning.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva insatser för att minska behovet av varor och tjänster.

21. Miljömärkt boende (frivilligt)

Arrangören kan uppmuntra medverkande och besökare/ deltagare att välja miljömärkt boenden. Logianläggningar som har utmärkelsen Den Gröna Nyckeln eller är Svanenmärkta är exempel på miljöanpassat boende. Genom att efterfråga miljömärkt boende ställs krav på de logianläggningar som inte är miljömärkta idag.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva insatser för miljömärkt boende.

Avfall och nedskräpning

22. Rutiner finns för att minska den totala avfallsmängden och för att minska nedskräpningen

Den bästa miljöinsatsen vad gäller avfall är förebygga att avfall uppkommer, följt av återanvändning och återvinning. Sämre alternativ är förbränning för energianvändning och sämst är att skicka till deponi/ sotdipp. Ökande mängder sorterat avfall behöver inte betyda någon miljövinst om den totala mängden avfall ökar. Metoder att minska avfallsmängderna kan vara att minska användningen av

engångsmaterial/engångsförpackningar och att behövsstyra inköp. Återanvändning av emballage, skrivmaterial, möbler och inventarier, funktionärskläder etc. minskar också avfallsmängden.

Förebyggande insatser är även bäst för att minska nedskräpningen i samband med utomhusarrangemang. I första hand kan detta ske genom att se över inköpsrutiner, utbilda funktionärer, påverka besökare/ deltagares beteenden med information samt att använda retursystem där så är möjligt. Minska t.ex. antalet ”give aways” eller tänk igenom valet av knallar och marknadsstånd. Placering av papperskorgar och städning med rätt metoder är nästa steg. Slutligen kan insatser göras för att underlätta och motivera sortering och återvinning av det insamlade skräpet.

Arrangören ska i ansökan beskriva insatser för att minska den totala avfallsmängden och för att minska nedskräpningen.

23. Arrangemangets källsortering

Avfall ska sorteras i så rena fraktioner som möjligt för att kunna återanvändas eller återvinnas. Tänk även på att försöka sortera det avfall som blir efter utomhusstädningen. Arrangemanget ska källsortera sitt avfall så långt det är möjligt och kunna sortera i minst fyra olika fraktioner, varav brännbart är en och retur-aluminiumburkar / PET-flaskor är en.

Övriga fraktioner är metallförpackningar, plastförpackningar, pappersförpackningar (t ex. mjölkpaket, äggkartonger och wellpapp), returpapper (tidningar och tidskrifter, kataloger, reklamblad och kontorspapper), komposterbart (främst matrester), färgat glas (flaskor och burkar av grönt, brunt eller blått glas), ofärgat glas (flaskor och burkar av ofärgat och genomskinligt glas), farligt avfall (oljor, kemikalier, lösningsmedel, batterier och färgrester), elavfall (allt med sladd eller som lyser), däck samt övrigt.

Arrangören ska i ansökan ange i vilka fraktioner avfallet källsorteras.

24. Det finns tillräckligt med rena och regelbundet tömda avfallsplatser, i förhållande till det väntade antalet besökare/ deltagare

Det ska finnas tillräckligt med rena och regelbundet tömda avfallsplatser (miljöstationer, soptunnor, papperskorgar etc.). Avfallet är oftast det område som skapar mest synlig påverkan på miljön. Det är därför viktigt att antalet avfallsplatser anpassas efter antalet besökare och att det ges möjlighet att sortera avfallet direkt. Arrangemanget bör även ta ett ansvar för närmiljön kring arrangemanget. Det kan finnas behov av avfallsplatser i anslutning till arrangemanget.

Arrangören ska i ansökan beskriva vilka insatser som görs.

25. Avfallet från arrangemanget tas om hand av auktoriserad mottagare.

Kommunen, eller av kommunen utsedd aktör, har ansvar för insamling, hantering och behandling av hushållsavfall, utom det avfall som omfattas av producentansvar. Producentansvar gäller förpackningar, bilar, däck, returpapper samt elektriska och elektroniska produkter. Kontakta kommunen för uppgift om vad som gäller i din kommun. Sker arrangemanget i hyrd lokal kontakta hyresvärden och ställ krav!

Arrangören anger i ansökan hur god hantering av avfallet efter arrangemanget säkerställs.

El och värme

26. En genomgång görs för att effektivisera arrangemangets användning av el och värme/ kyla

Syftet med denna punkt är att lyfta att den teknik och de funktioner som arrangemanget kräver är energieffektiv — optimal nytta till minimal insats. Metoder är tekniska installationer som tidsstyrning av ventilation, rörelsedetektorer, timers, intrimning av ventilation och uppvärmning/kylning samt att välja lågenergilampor, A++-märkta vitvaror, Energy star eller Svanen-märkta kontorsmaskiner och datorer. Dessutom bör en genomgång av rutiner och information till funktionärer göras för att säkerställa att maskiner och apparater används på rätt sätt och stängs av när de inte används.

Arrangören beskriver i ansökan vilka insatser som görs.

27. Arrangemangets användning av el och värme/ kyla miljöanpassas

Att minska elanvändningen genom att se över behoven och att effektivisera användningen är det mest miljövänliga. Därefter kan arrangemangets miljöpåverkan avseende el minskas ytterligare genom att använda Bra Miljöval-el, använda solceller eller köpa vindkraftsandelar. Bra Miljöval-el produceras av vind, sol, vatten eller biobränsle. För värme och kyla är värmepump/ kylanläggning med Bra miljöval-el, solfångare, biobränsle, biobränslebaserad fjärrvärme/ fjärrkyla bra alternativ. Sker arrangemanget i hyrd lokal kontakta hyresvärden och ställ krav!

Arrangören beskriver i ansökan vilka insatser som görs.

28. Genomgång av arrangemangets behov av el och värme/kyla (frivilligt)

Syftet med denna punkt är att analysera vad arrangemanget använder el och värme till, vilka behov man kan avstå från och vilka funktioner som kan lösas på annat sätt. Den mest miljövänliga energin är den som inte användas! Metoder kan vara att avstå från funktionen, samordning, återvinning av energi, isolering av byggnader och att använda handmaskiner.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva insatser för att minska behovet av el och värme/kyla.

Transporter

29. Arrangemangets transporter planeras och genomförs på ett effektivt sätt

Genom bra logistik och information kan de transporter som behövs göras effektivt. Metoder kan vara att underlätta för och uppmuntra medverkande och besökare/deltagare att resa kollektivt till och från arrangemanget samt utbildning av funktionärer i eco-driving. Information om hur man kan resa kollektivt kan läggas ut på webben. Andra metoder kan vara att informera i press, på biljetten, i programblad, på affischer etc. eller att resan ingår i inträde/avgift. Eventuellt kan man ordna ett forum på webben för besökare som vill samåka.

Arrangören beskriver i ansökan vilka insatser som görs.

30. Arrangemangets egna transporter miljöanpassas

Att minska mängden transport genom att se över behoven och en bra logistik är det mest miljövänliga. Därefter kan transporterernas miljöpåverkan minskas genom att använda miljöfordon och miljödrivmedel. Metoder kan vara att tåg används för transporter där så är möjligt, att bilar och andra fordon för transporter är miljöfordon, att bilar och andra fordon drivs med förnyelsebara bränslen, att ansluta till bilpool, att cyklar finns för funktionärer och/ eller för utlåning till besökare/ deltagare.

Med miljöfordon menas bensin- och dieseldrivna fordon inklusive hybridmodeller som släpper ut max 120 g koldioxid per km (motsvarar c:a 5,0 lit bensin resp. 4,5 lit diesel /100 km), fordon som drivs med el eller etanol E85 och fordon som drivs med naturgas-biogas (metan).

Med förnyelsebara bränslen menas el, biogas och etanol E85. Alkylatbensin kan användas i gräsklippare och andra motorredskap som saknar avgasrening. Se vidare **Tips och råd** på hsr.se/miljodiplomerat.

Arrangören beskriver i ansökan vilka insatser som görs.

31. Genomgång av arrangemangets behov av transporter (frivilligt)

Syftet med denna punkt är att lyfta analysen av vilka transporter arrangemanget har behov av och vilka transporter som kan lösas på annat sätt. Den mest miljövänliga transporten är den som inte behövs. Metoder kan vara att formulera en resepolicy, att avstå från transporten, samordning, att anlita lokala leverantörer samt att ställa krav på leverantörer att samordna sina transporter.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva insatser för att minska behovet av transporter.

Klimat

32. En analys av arrangemangets utsläpp av klimatpåverkande gaser görs (frivilligt)

Att göra en analys av arrangemangets utsläpp av klimatpåverkande gaser ger ett underlag att välja rätt insatser för minskade utsläpp. Arbetet med att minska arrangemangets klimatpåverkan grundläggs genom kriterierna under **El och värme** respektive **Transporter**. Viktigt är att vara medveten om de dolda utsläpp av klimatpåverkande gaser som varor och tjänster ger upphov till; under tillverkning, transport och avfallshantering. Metoder för att göra en analys utvecklas ständigt, kontakta Håll Sverige Rent för råd.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva om och hur en analys görs.

33. Åtgärder genomförs för att klimatkompensera arrangemanget (frivilligt)

Reducering, effektivisering och miljöanpassning av användning av el, värme och drivmedel kan kompletteras med klimatkompensation. Det kan göras genom köp av utsläppsätter eller investeringar i utveckling av energieffektiv teknik. Energimyndigheten listar företag/organisationer som erbjuder klimatkompensation med kontrollerade metoder. Se www.energimyndigheten.se/klimatkompensation.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva vilka åtgärder som görs.

Vattenanvändning

34. Tvätt och disk sker med miljömärkta produkter.

De etablerade miljömärkningarna Svanen och Bra Miljöval ger stöd för att välja de minst skadliga produkterna för miljön. Tänk på att rätt dosering är minst lika viktigt som att välja miljömärkta produkter, både för miljön och ekonomin.

Arrangören beskriver i ansökan om miljömärkta tvätt- och diskmedel används.

35. Genomgång av arrangemangets behov av vatten (frivilligt)

Denna punkt lyfter analysen av vad arrangemanget använder vatten till och vilka funktioner som kan lösas på annat sätt. Det bästa för miljön är att minska vattenanvändningen. Metoder kan vara att avstå från funktionen, använda andra metoder eller återvinning av vatten.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva vilka insatser som görs.

36. Arrangemanget använder vatten på ett effektivt sätt (frivilligt)

Arrangemangets miljöpåverkan avseende vatten kan förbättras genom att spara och effektivisera användandet. Metoder kan vara tekniska (snålspolande toaletter, snålspolande duschar, snålspolande kranar) och att informera funktionärer, medverkande och besökare/ deltagare om att inte använda mer vatten än nödvändigt.

Möjlighet finns för arrangören att i ansökan beskriva vilka insatser som görs.

Hälsa och inomhusmiljö

37. Välskötta och rena hygienutrymmen finns i tillräcklig omfattning i förhållande till det väntade antalet besökare/ deltagare

Det ska finnas välskötta och rena hygienutrymmen som motsvarar behovet av antalet medverkande, deltagare och besökare. Kontakta miljö- och hälsoförvaltningen på din kommun, de kan i vissa fall hjälpa till att beräkna behovet av t ex toaletter.

Arrangören beskriver i ansökan vilka insatser som görs.

38. Arrangemangets hygienutrymmen är försedda med miljömärkta hygienprodukter

Hygienutrymmen förses med miljömärkta hygienprodukter så långt det är möjligt. De etablerade miljömärkningarna Svanen och Bra Miljöval ger stöd för att välja de minst miljöpåverkande.

Arrangören beskriver i ansökan om miljömärkta hygienprodukter används.

39. Bullerstörningar från arrangemanget minimeras

Arrangören ska vidta åtgärder för att minska eventuellt buller från arrangemanget. Kontakta miljö- och hälsöförvaltningen på din kommun för information om gränsvärden.

Arrangören beskriver i ansökan vilka insatser som görs.

Övrigt

40. Övriga åtgärder som vidtas för att minska arrangemangets miljö- och klimatpåverkan

Olika arrangemang har olika verksamhet och olika miljöpåverkan. Ett aktivt miljö- och klimatarbete kan omfatta andra viktiga insatser än de i kriterierna för Miljödiplomerat arrangemang.

Arrangören beskriver i ansökan vilka övriga insatser som görs.